

Te blind vertrouwen in het goede doel vraagt om problemen

Met 518 miljoen euro aan donaties, was 2005 een topjaar voor de goede doelen in Nederland. Miljoenen stroomden voor projecten naar verre landen, waaronder Brazilië. Een belangrijk bijdrage aan het scheppen van een betere wereld, zou je denken. Maar is dat ook werkelijk zo? Beheerders van Stichting Pequeno, Irene Mol en Stasio Komar merkten dat het niet altijd zonnenschijn is in de charity-wereld. Ze pleiten voor een discussie realistisch geven. Maar wie in een rijk en gul land als Nederland zit daarop te wachten?

door Raymundo Prett

“De weg van een gift” luidt de titel van het verslag dat Stichting Pequeno heeft gemaakt naar aanleiding van een problematisch project in Brazilië. De onderhandelingen voor het bouwen van een opvanghuis voor arme kinderen in Paty do Alferes begonnen in 1998. Het doel was een betere situatie voor de kinderen te creëren in dit land- en tuinbouw gebied dat 80km van de stad Rio de Janeiro ligt. De slechte verhoudingen tussen landeigenaren en de lokale arbeiders leidde tot een sociale crisis met als gevolg ondermeer alcohol- en drugsmisbruik. Met het opzetten van dit project wilde men voorkomen dat de kinderen de dupe zouden worden en dat ze later op straat terecht zouden komen. Het hele project zou eind 2000 gerealiseerd zijn. Daarvoor meende de vertegenwoordiger van de lokale partner in Brazilië aanvankelijk 53.340,00 dollar nodig te hebben. Dat bedrag zou hoofdzakelijk worden betaald door de Stichtingen Pequeno, Sint Martinus en Holanda/Brasil uit Oisterwijk. Via deze laatste zou Wilde Ganzen het project medefinancieren. Al gauw bleek dat het project niet goed verliep. Er werd steeds meer geld vanuit Brazilië aan de partners in Nederland gevraagd. Stichting Pequeno nam de communicatie tussen de partners in Nederland en Brazilië op zich. Tijdens een bezoek aan Paty do Alferes in 1999, merkte Pequeno dat het project was uitgebreid met de bouw van een compleet nieuw huis en niet een bijgebouw zoals eerder was afgesproken. Het gevolg was dat het oorspronkelijke budget ruim tweeënhalf keer hoger is geworden. Ook ontdekte Stichting Pequeno dat de lokale partner buiten medeweten van de deelnemende partners in Nederland voor meer geld bij andere organisaties had aangeklopt. Irene: “In Nederland zelf is er nauwelijks uitwisseling tussen Stichtingen, waardoor ze van elkaar niet goed weten wat ze doen. Dus er is niets eenvoudiger dan om verschillende keren geld te vragen aan verschillende instanties voor eenzelfde project. Je stuurt een plan naar vijf organisaties. Je ontvangt geld en maakt één verantwoording die voor alle vijf geldt. Als je de weg weet valt er ten koste van goede doelen

veel geld te verdienen.” Ondanks een gulle toestroming van geld is het project niet gerealiseerd volgens de gemaakte afspraken. De vraag is dus, in hoeverre dit project een verbetering van de situatie van die Braziliaanse kinderen teweeggebracht heeft.

Hoe ga je hiermee om? Wilde Ganzen leek een duidelijk antwoord te hebben. Deze organisatie was nooit ter plekke geweest. De verslagen die door Stichting Pequeno zijn gemaakt, bevestigden dat niet al het geld aan het doel is besteed. In reactie daarop schreef de Wilde Ganzen: “...op zijn slechtst zijn we voor de gek gehouden, op zijn best is door de Brazilianen buitengewoon amateuristisch geopeerd...Wij sluiten dan ook dit dossier, met spijt dat we in dit project toch een belangrijk bedrag hebben geïnvesteerd”. De lokale partner uit Paty do Alferes is vervolgens bij Wilde Ganzen op de zwarte lijst geplaatst, hetgeen betekende dat ze niet meer voor steun in aanmerking konden komen. “Het is een houding van geven en niet teveel achterom kijken of straffen als het fout gaat in plaats van effectief voorkomen dat dit soort praktijken blijven gebeuren”, vindt Stasio. Los van de vraag wat er met zo’n zwarte lijst wordt gedaan, komen de mensen die aan de basis werken in een nog moeilijker situatie terecht. Dat is erg voor de doelgroep, want daar was het project voor. De mensen in het veld zijn afhankelijk van tussenpersonen. Die weten waar het geld te halen valt. Soms hebben deze “makelaars in goede doelen” kennis van de lokale machtsstructuur. Wat de Nederlandse organisaties te vaak doen als het mis gaat, is voorkomen dat mislukkingen de media bereiken. En er worden meer regeltjes gecreëerd die niet werkelijk uitvoerbaar zijn. Schandalen over misstanden met hulpgeld kunnen namelijk zorgen dat mensen minder gaan geven. Irene: “Maar dat huisje staat daar nog onafgemaakt, wie weet komt later een andere goedbedoelende organisatie die zegt, laten we daar iets aan doen zonder te weten dat er al eerder voor betaald is.” Naar aanleiding van deze ervaring in Brazilië, besloot Stichting Pequeno een idee uit te werken dat de naam kreeg



"Realistisch geven". Stasio: "Wat we willen bereiken is een andere mentaliteit. Een andere manier van omgaan met ontwikkelingsgeld. Niet alleen vanuit Nederland, maar vooral ook op de plaatsen waar het geld naar toe gaat. Gebrek aan inzicht over culturele verschillen kan aan beide kanten tot misverstanden leiden, maar kunnen ook misbruikt worden door wie ze goed kent." Door slechte besteding van hulp-geld te signaleren kun je er voor zorgen dat de rotte appels uit het systeem worden gehaald. Stasio: "Ik denk dat de organisaties in Nederland, vooral de wervers, grote behoefte hebben aan het eerlijk vaststellen van mislukkingen. Jij kunt begrijpelijk maken dat het onmogelijk is om een perfect project neer te zetten, waarbij macht en corruptie een rol spelen. Dat is erg moeilijk in derde wereld landen"

Stichting Pequeno ziet heil in het opzetten in Nederland van een Meldpunt voor misstanden. Irene: "We denken dat er in Nederland een inspectie moet komen waar je met verdenkingen van onregelmatigheden terecht kunt. Een onafhankelijk orgaan met een mandaat en bevoegdheden, om juridisch onderzoek te doen en informatie te verzamelen. Informatie waar wij als stichting nauwelijks aan kunnen komen. Je kunt daarmee het vertrouwen bij het publiek terugwinnen. We kunnen nooit alle bestedingen controleren, maar als er verdenkingen zijn, leggen we die neer bij de inspectie die daar ook werkelijk iets mee kan doen".

Stasio: "We hebben in een ander geval meegemaakt dat mensen ter plaatse doodsbang waren om hun mond open te doen tegen de donors over misstanden. Ze voelden zich geïntimideerd door de leiding van de lokale organisatie die veel geld uit Nederland ontvangt. En toen wij als donateur vragen gingen stellen over onjuist bestede hulp, kregen we agressieve reacties van die organisatie. Vervolgens ontdekten we dat vele collega-donateurs niets wilden doen, omdat ze vreesden voor hun reputatie. Dat kan echt niet. Daarmee steun je dus ongewild onderdrukking. Tegen zulk machtsmisbruik moeten mensen, ook in Brazilië, bij een meldpunt terecht kunnen, desnoods anoniem."

Op de vraag of zo'n inspectie in Nederland al niet bestaat, zoals het CBF, maakt Irene haar standpunt duidelijk over het keurmerk voor Fondsenwerving: "Het CBF is niet onafhankelijk. Een Fondsenwervende instelling betaalt een behoorlijk bedrag voor een keurmerk. Door het bezit van het keurmerk

hoopt men meer geld te werven en beter met anderen te concurreren. Het is big business. Het CBF heeft zijn naamsbekendheid via campagnes vergroot, maar ze hebben daarbij niet goed duidelijk gemaakt wat het keurmerk precies inhoudt. Volgens een onderzoek naar publieksvertrouwen kent 40% van de Nederlandse bevolking het CBF en vindt 80% van de ondervraagden het belangrijk dat een organisatie in het bezit is van het CBF-keurmerk." Pequeno onderzocht wat voor informatie keurmerkhouders en derden publiceren via internet over de reikwijdte van het CBF. Daaruit bleek dat velen denken dat het CBF garantie biedt dat het geld goed terecht komt. Dit kan het CBF in werkelijkheid niet waarmaken. Bovendien lopen organisaties die ervoor kiezen geen keurmerk aan te vragen het risico dat ze minder geld binnenhalen.

Stichting Pequeno pleit voor een grotere verantwoordelijkheid van de donateur zelf. Volgens Irene Mol zouden donateurs zich meer moeten afvragen waaraan ze geven. Daarvoor moeten ze bepalen wat hun motivatie is om te geven. Wil de donateur daadwerkelijk een bijdrage leveren aan een betere wereld? Irene: "Vaak geeft men oprecht vanuit de gedachte dat men iets moet doen voor de medemens. Er is ellende en er zijn rampen, maar vaak willen donateurs niet weten wat de diepere oorzaak daarvan is. Men vindt het ingewikkeld want het zou gevolgen kunnen hebben voor ons consumptiegedrag. Dus er is te weinig betrokkenheid. Men geeft en denkt, ik ben klaar, in de veronderstelling dat de situatie is verbeterd door het doen van een gift. Natuurlijk kun je blijven geven, maar de problemen in de wereld groeien nog steeds".

Stasio: "Als we niet fundamenteel anders gaan denken over ontwikkelingssamenwerking, is het dweilen met de kraan open. Het zou bijvoorbeeld beter zijn als we producten kochten die onder eerlijke omstandigheden zijn gemaakt. Dan kunnen we misschien voorkomen dat we achteraf projecten moeten steunen die het gevolg zijn van investeringen die schadelijk zijn voor mens en milieu. Dan zou er pas sprake zijn van een echte gelijkwaardige uitwisseling tussen mensen die ver van elkaar leven en werken".

Meer informatie over bewuster geven en andere publicaties van Stichting Pequeno zijn te vinden op www.pequeno.nl